

LUONNONMUKAISEN KERUUTUOTANNON OHJEET

- Keruualueiden hyväksyminen
- Keruutuotteiden ostotoiminta

Helsinki
Loimaa
2003

Jakelu:

Julkaisu on saatavilla

- KTTK:n internetsivuilta osoitteesta www.kttk.fi tai
- EVI:n internetsivuilta osoitteesta www.elintarvikevirasto.fi

SISÄLTÖ:

I	YLEINEN OSA	4
1.	JOHDANTO	4
2.	SÄÄDÖSPERUSTA	4
3.	MÄÄRITELMÄT	5
4.	LIITTYMINEN VALVONTAAN	6
5.	SEURAAMUKSET	7
II	KERUUALUEEN LIITTÄMINEN VALVONTA-JÄRJESTELMÄÄN	8
1.	VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN LIITTYMINEN JA ALKU-TARKASTUS	8
1.1.	<i>Hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi</i>	8
1.2.	<i>Alkutarkastus ja päätös valvontajärjestelmään hyväksymisestä</i>	9
2.	SUUNNITELMAT JA TUOTANTOTARKASTUS	9
2.1.	<i>Luomusuunnitelma</i>	9
2.2.	<i>Vuosisuunnitelma</i>	11
2.3.	<i>Tuotantotarkastus</i>	12
3.	LUONNONMUKAISEN KERUUTUOTANNON VAATIMUKSET	12
3.1.	<i>Yleiset edellytykset</i>	12
3.2.	<i>Keruualueen rajaaminen</i>	13
3.3.	<i>Muistiinpanot</i>	13
3.4.	<i>Siirtymävaihe</i>	13
3.5.	<i>Luonnonmukaisessa tuotannossa sallitut lannoitteet, maanparannusaineet ja torjunta-aineet</i>	14
3.6.	<i>Keruualueiden selvitystyö</i>	14
4.	MUUTOKSET TOIMINNASSA TAI OLOSUHTEISSA	16
5.	VALMISTUSTOIMINTA MAATILOILLA	16
5.1.	<i>Tuotteiden kauppakunnostus ja vähäinen käsittely</i>	16
5.2.	<i>Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta</i>	16
III	KERUUTUOTTEIDEN OSTOTOIMINTA	18
1.	VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN LIITTYMINEN	18
1.1.	<i>Luomukeruuotteiden ostajan hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi</i>	18
2.	ALKUTARKASTUS JA PÄÄTÖS VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN HYVÄKSYMISESTÄ	20
3.	ILMOITUS KERUUTUOTTEIDEN OSTOISTA	20
4.	TUOTANTOTARKASTUS JA PÄÄTÖS TUOTANTOTARKASTUKSESTA	20
5.	MUUTOKSET YRITYKSEN TOIMINNASSA TAI OLOSUHTEISSA	21
6.	LUOMUKERUUTUOTTEIDEN OSTOTOIMINNAN VAATIMUKSET	21
6.1.	<i>Ostotoiminnan yleiset periaatteet</i>	21
6.2.	<i>Poimijat</i>	21
6.3.	<i>Tuotteiden käsittely</i>	22
6.4.	<i>Kirjanpito</i>	23
6.5.	<i>Toimiminen vain yhden ostajan alihankkijana</i>	25
6.6.	<i>Luomukeruuotteiden myynti ostopisteestä suoraan kuluttajille</i>	25
6.7.	<i>Luomutuotteiden kuljetus ja merkinnät</i>	25
IV	LIITTEET	
Liite 1.	Hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi (luomuvalvontalomake1)	
Liite 2.	Hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi (täydennyslomake 1c)	
Liite 3.	Ilmoitus olennaisesta muutoksesta (luomuvalvontalomake 10)	
Liite 4.	Vuosisuunnitelman ilmoituslomake (luomuvalvontalomake 13)	
Liite 5.	Vähimmäismalli sopimukseksi luomutuotantoehtojen noudattamisesta metsäalueilla.	
Liite 6.	Hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi	
Liite 7.	Ilmoitus olennaisesta muutoksesta	
Liite 8.	Ilmoitus keruuotteiden ostoista	
Liite 9.	Luomukeruuotteiden poimintaohjeet	
Liite 10.	Mallilomake toimijan vakuutukseksi luovuttamansa tuotteen luonnonmukaisesta tuotantotavasta	
Liite 11.	Malli ostopäiväkirjaksi	
Liite 12.	Poimijan sitoumus noudattaa luomukeruuohjeita	

I Yleinen osa

1. JOHDANTO

Syötävien luonnonvaraisten kasvien tai niiden osien markkinoiminen luonnonmukaisesti tuotettuna edellyttää sekä keruualueen että toimijan kuulumista luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään.

Keruualueen voi liittää valvontajärjestelmään joko alueen omistaja (esimerkiksi luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään jo kuuluva viljelijä) tai ns. keruualueen selvittäjä.

Keruualueen selvittäjää tarvitaan liitettäessä useampien omistajien omistamia maa-alueita valvontajärjestelmään. Selvittäjä tekee kaikkien maanomistajien tai heidän edustajansa kanssa sopimuksen luomutuotantoehtojen noudattamisesta keruualueella ja laatii alueista kartat.

Luomukeruutuotteiden poimijoiden on sitouduttava ennen poiminnan aloittamista kirjallisesti luomupoimintaohjeisiin, joissa kuvataan lyhyesti valvontajärjestelmä ja luomukeruun ehdot. Ennen poiminnan aloittamista poimijalta edellytetään yhteydenottoa marjojen ostopisteisiin, josta poimija saa mukaansa kartan siitä, mitkä alueet kuuluvat valvontajärjestelmään.

Keruutuotannon ohjeisiin sitoutuneet poimijat voivat myydä keräämiään tuotteita ainoastaan valvontajärjestelmään kuuluvalle ostajalle.

Keruutuotteiden ostajan ja jatkojalostajan on kuuluttava Elintarvikeviraston luonnonmukaisten elintarvikkeiden valmistuksen valvontajärjestelmään.

2. SÄÄDÖSPERUSTA

Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus (ETY) 2092/91 määrittelee vähimmäisvaatimukset Euroopan unionin alueella luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Nämä luonnonmukaisen keruutuotannon ohjeet noudattavat tämän neuvoston asetuksen vähimmäisvaatimusta.

Neuvoston asetuksen luonnonmukaisen tuotannon valvontaa koskevat säädökset on Suomessa toimeenpantu Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöön panosta annetun lain 1100/1994 nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 346/2000 (muutettu asetuksella 127/2001) luonnonmukaisesta maataloustuotannosta sekä luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden valvonnan järjestämisestä.

Allekirjoittaessaan hakemuksen valvontajärjestelmään liittymisestä toimija sitoutuu noudattamaan edellä mainittuja säädöksiä ja niiden mahdollisia muutoksia.

3. MÄÄRITELMÄT

Valvontajärjestelmä: Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY) 2092/91 (jatkossa neuvoston asetus) mukainen luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmä.

Luomu: Lyhenne sanasta luonnonmukainen.

Toimija: Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka tuottaa luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita pitääkseen niitä kaupan. Luomukeruuotannossa toimijoita ovat maanomistaja (jos toimija liittyy omat keruualueensa valvontajärjestelmään) ja keruualueen selvittäjä. Toimijoita ovat myös ostajat, jotka ostavat luomukeruuotteita.

Tuotantosuunta: Tuotantojärjestelmä, joka muodostaa tuotantoteknologian ja paikan suhteen itsenäisen kokonaisuuden. Kasvintuotannon tuotantosuuntia ovat peltokasvituotanto (mukaan lukien avomaalla tapahtuva puutarhatuotanto, hedelmäviljely, laitumet ja niityt), kasvihuonetuotanto, sienten kasvatusta, keuruutuotanto.

Luomusuunnitelma: Luomukeruuotannon toteutuksen ja tuotantotilojen kuvauksen sisältämä suunnitelma, jota edellytetään luomukeruuotantoa harjoittavilta luomuvalvontajärjestelmään kuuluvilta maataloilta sekä keruualueiden selvittäjiltä. Suunnitelma toimitetaan valvontajärjestelmään liittymishakemuksen yhteydessä TE-keskukseen.

Luomukeruualue: Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään kuuluva luonnonvaraisten syötävien kasvien tai kasvinosien keruualue.

Keruualueen selvittäjä: Henkilö, yritys tai yhteisö, joka vastaa keruualueen selvittämisestä luomukelpoiseksi. Selvittäjä voi toimia myös ostajana.

Luomutuotannossa sallittu tuotantopanos: Neuvoston asetuksen liitteessä II A ja B mainitut lannoitteet, maanparannusaineet ja kasvinsuojeluaineet.

Ostopiste: Paikka, jossa keruuotetta ostetaan paimijalta.

Luomukeruuote eli luomuluonnontuote: Neuvoston asetuksen vaatimusten mukaisesti kerätty syötävä kasvi tai kasvinosa, mukaan lukien syötävien kasvien siemenet.

Ostaja: Henkilö, yhteisö tai yritys joka toimii luomukeruuotteiden ensimmäisenä ostajana (kuuluu aina valvontajärjestelmään).

Alihankkija: Henkilö, joka ostaa luonnontuotetta toisen ostajan (joka kuuluu valvontajärjestelmään) lukuun. Alihankkija ei ole arvonlisäverovelvollinen keuruutekaupan suhteen.

Ostopiste: Paikka, jossa keruuotetta ostetaan paimijoilta.

Luomupoimija: Henkilö, joka kerää luomukeruuotteita ja on sitoutunut noudattamaan luomupoimintaohjeita. Luomupoimija ei ole valvontajärjestelmään kuuluva toimija.

Luomupoimijakortti: Kortti, jolla poimija voi todistaa luomukeruuotteiden ostajalle sitoutuneensa noudattamaan luomupoimintaohjeita. Luomupoimijakortin voi myöntää valvontajärjestelmään kuuluva toimija tai poimijaohjeiden kouluttaja.

Luomukeruun omavalvontasuunnitelma: Luomukeruuotannon toteutuksen ja tuotantotilojen kuvauksen sisältämä suunnitelma, jota edellytetään luomukeruuotteiden ostajalta. Suunnitelma toimitetaan valvontajärjestelmään liittymishakemuksen yhteydessä Elintarvikevirastoon.

4. LIITTYMINEN VALVONTAAN

Toimijan, joka aikoo myydä luonnonmukaisesti tuottamia tuotteita luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin merkinnöin, on kuuluttava luonnonmukaisen maataloustuotannon valvontajärjestelmään.

Luomukeruuotannon osalta valvontajärjestelmään liittyy toimija, joka aikoo harjoittaa luomukeruuuta omistamallaan maalla, joka aikoo selvittää kolmannen henkilön lukuun keruualueita luomukeruualueiksi tai joka aikoo harjoittaa luomukeruuotteiden ostotoimintaa.

Hakemuksessa valvontajärjestelmään liittymiseksi toimija sitoutuu:

- Noudattamaan neuvoston asetuksen vaatimuksia merkinnöistä ja tuotantosäännöistä;
- Hyväksymään neuvoston asetuksen mukaiset seuraamukset rikkomuksen tai sääntöjenvastaisuuden tapahduttua;
- Ilmoittamaan seuraamustapauksessa (markkinointikielto, erottaminen valvontajärjestelmästä) asiasta tuotteen ostajille kirjallisesti sen varmistamiseksi, että luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät poistetaan kyseisestä tuotannosta;
- Päästämään tarkastusviranomaisen tarkastamaan tuotantoyksikön kaikki osat (myös mahdollinen tavanomainen tuotantoyksikkö), mukaan lukien kirjanpito ja siihen liittyvät asiakirjat ja
- Antamaan kaikki tarkastuksen tekemisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Taulukko 1. Keruutuotannon valvontajärjestelmään liittyminen.

Toiminnan harjoittaja	Toiminnan harjoittajalle asetettavat vaatimukset	Tuotanto-ohjeen kohta (osa/kappale)
OMAN KERUUALUEEN LIITTÄMINEN OLEMASSA OLEVAAN LUOMUYKSIKKÖÖN		
Maanomistaja/ Luomuviljelijä	- Liittää omistamansa maa-alueet olemassa olevaan luomuyksikköön	I/1.2.1.
USEAMPIEN OMISTAJIEN MAA-ALUEIDEN LIITTÄMINEN VALVONTAAN		
Maanomistaja	- Sitoutuu neuvoston asetuksen ehtoihin sopimuksella - Ei liity valvontajärjestelmään	
Keruualueen selvittäjä	- Tekee sopimukset maanomistajien tai heidän edustajansa kanssa - Liittyy alkutuotannon valvontajärjestelmään	I/1.2.2.
Poimija	- Sitoutuu luomupoimintaehtoihin - Voi myydä luomukeruualueilta poimimiaan marjoja valvontajärjestelmään kuuluvalla ostajalle	II/6.2.
Keruuotteiden ostaja	- Liittyy elintarvikkeiden valmistuksen valvontajärjestelmään - Voi ostaa luomumarjaa poimintaehtoihin sitoutuneilta poimijoilta	II/1.2.

5. SEURAAMUKSET

Tuotantoehtojen rikkomuksista aiheutuvat seuraamukset on kuvattu keruualueiden osalta KTTK:n julkaisussa Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – Kasvintuotanto. Ostotoiminnan osalta seuraamukset on kuvattu Elintarvikeviraston ohjeessa Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - elintarvikkeiden valmistus ja maahantuonti.

II KERUUALUEEN LIITTÄMINEN VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN

1. VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN LIITTYMINEN JA ALKUTARKASTUS

1.1. Hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi

1.1.1. Yleiset periaatteet

Toimijan, joka haluaa liittää valvontajärjestelmään omistamansa, hallitsemansa tai selvittämänsä keruualueen, on tehtävä hakemus sen TE-keskuksen maaseutuosastolle, jonka alueella pääosa keruualueesta sijaitsee.

Hakemus on toimitettava hyvissä ajoin ennen aiotun keruukauden alkua, sillä keruutuotteiden markkinoiminen luonnonmukaisesti tuotettuna edellyttää että sekä selvittäjän että ostajan alkutarkastus on tehty.

Liittymistä haetaan luomuvalvontalomakkeella nro 1 ja täydennyslomakkeella 1c (kts. liitteet 1 ja 2).

Taulukko 2. Valvontajärjestelmään liittyminen alkutuotannon osalta.

Tuotantosuunta	Täydennyslomakkeen numero	Sovellettavat tuotanto-ohjeet
Peltokasvin viljely mukaan lukien avomaalla tapahtuva puutarhatuotanto ja hedelmänviljely	1a	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - Kasvintuotanto
Kasvihuonetuotanto ja sienten kasvatusta	1b	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - Kasvintuotanto
Keruutuotanto	1c	Tämä ohje
Kotieläintuotanto	1d	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - Eläintuotanto
Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta	1e	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - Alhaisen jalostusasteen valmistus

1.1.2. Keruualueen liittäminen olemassa olevaan luomuyksikköön

Toimija, jolla on ennestään luomuvalvontaan kuuluva tuotantoyksikkö (pellot, kasvihuone, sienimö tms.) voi liittää omistamansa tai hallitsemansa keruualueet luomuyksikkönsä (ja luomuvalvontaan) lähettämällä hakemuksen (täydennyslomake 1C) valvontajärjestelmään liittymiseksi TE-keskukseen.

Hakemuksen liitteenä toimitetaan kohdan 2.1.1. mukaisesti päivitetty luomusuunnitelma.

Mikäli toimija ei hae kaikkien omistamiensa tai hallitsemiensa luonnonalueiden liittämistä valvontajärjestelmään, on otettava huomioon mitä eri tuotantoyksi-

köistä on ohjeistettu Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – Kasvintuotanto – oppaassa kohdassa 3.2.

Tuotantosuunnan muutos edellyttää aina uutta alkutarkastusta.

1.1.3. *Selvittäjän hakemus*

Myös keruualueen selvittäjä hakeutuu valvontaan luomuvalvontalomakkeella 1 ja 1c, joka toimitetaan TE-keskukseen. Selvittäjä liittää hakemukseensa kohdassa 1.2.2. mainitut liitteet. Hakemus tulee toimittaa riittävän hyvissä ajoin ennen keruutoiminnan aloittamista (vähintään 1 kuukausi), jotta keruualue ehditään tarkastaa ja päätös toimittaa ennen toiminnan aloittamista.

1.2. **Alkutarkastus ja päätös valvontajärjestelmään hyväksymisestä**

Alkutarkastuksessa selvitetään keruualueen soveltuvuus luomutuotantoon ja hakijan edellytykset noudattaa luonnonmukaisen tuotannon ehtoja. Soveltuvuuteen vaikuttaa mm. alueen yhtenäisyys (mahdollisuus harjoittaa keruutuotantoa luotettavasti ja mahdolliset saastelähteet kuten kaatopaikat, sahat, kylästämot, ampumaradat ym.).

Alkutarkastus tehdään toimijan hakiessa valvontajärjestelmään. Luomukeruualueen valvonnassa pääpaino on luomualueista kerättävien tietojen ja niiden paikkansapitävyyden valvonnassa sekä luomukeruun toteuttamisessa mukana olevien tahojen luomutuotantoehtoihin liittyvän tiedon tason valvonnalla.

Alkutarkastuksen jälkeen TE-keskus päättää toimijan hyväksymisestä valvontajärjestelmään.

2. **Suunnitelmat ja tuotantotarkastus**

2.1. **Luomusuunnitelma**

2.1.1. *Keruualueen liittäminen olemassa olevaan luomuyksikköön*

Toimija, joka kuuluu jo alkutuotannon osalta luomuvalvontaan, täydentää luomusuunnitelmaansa keruutuotannon osalta. Keruutuotannon luomusuunnitelma sisältää:

1) Toiminnan kuvaus

- Keruualueiden omistussuhteet;
- Keruaika;
- Kerättävät kasvilajit ja niiden osat;
- Mahdollinen keruutuotteiden jatkokäsittely tai alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta ja
- Keruutuotteiden varastointi.

Jos luomutila toimii keruutuotteiden ostajana, ts. ostaa (tai kerää itse) muilta kuin itse valvontajärjestelmään liittämiltään alueilta keruutuotteita,

on tilan noudatettava samoja vaatimuksia kuin varsinaisilta ostajilta edellytetään (kts. osa III).

Jos tila harjoittaa näiden ostettujen keruutuotteiden pakkaamista tai alhaiseksi jalostukseksi katsottavaa valmistustoimintaa, ostotoiminta tarkastetaan alkutuotannon tarkastuksen yhteydessä. Mikäli luomutila kuuluu elintarvikeviraston valvontaan (ts. tila harjoittaa elintarvikkeiden valmistusta), ostotoiminta tarkastetaan muun luomuelintarvikevalvonnan yhteydessä.

2) Kartat

Hakijan tulee olla ennen hakemuksen jättämistä yhteydessä TE-keskuksen maaseutuosastoon, jotta luomukeruualueesta voidaan jo etukäteen poistaa tiedossa olevat mahdolliset saastelähteet, sopia kartoissa käytettävistä mittakaavoista ja laajemmilla alueilla myös indeksoinnista (karttalehtijaosta) sekä muista mahdollisista yksityiskohdista.

TE-keskuksen maaseutuosasto ratkaisee tapauskohtaisesti käytettävän mittakaavan. Mittakaavan on oltava riittävän tarkka luotettava keruutoiminnan mahdollistamiseksi. Laajoilla ja yhtenäisillä keruualueilla kartan mittakaava voi olla 1: 50 000. Esimerkiksi keruualueiden reunaosista, saastelähteiden ympäristöstä tai epäyhtenäisiltä alueilta voidaan edellyttää tarkempaa karttaa (esim. 1: 20 000).

Karttaan merkitystä luomukeruualueesta tulee myös ilmoittaa arvioitu pinta-ala. Mikäli kartat on piirretty käsin karttapohjalle, on varmistuttava että käytetyn karttapohjan kiinteistörajat ovat ajantasaisia. Ajantasaisin tieto saadaan Maanmittauslaitoksen numeerisesta kiinteistöraja-aineistosta, josta on saatavissa tulosteita kartan pohjaksi.

Mikäli sopimuksissa mainituista kiinteistöistä vain osa on luomutuotantoehdojen mukaista aluetta tai sopimus koskee vain osaa kiinteistöistä, niin yhteisistä kiinteistöistä tulee olla kartat, joista ilmenevät ne alueet, jotka eivät ole mukana luomutuotantoalueessa.

Jokaiseen karttaan on lisäksi merkittävä vuosi, jolloin kartta on laadittu. TE-keskus merkitsee karttaan lisäksi päivämäärän, jolloin kartta on hyväksytty käytettäväksi luomukeruuotannossa.

- 3) Päivämäärät, jolloin kullakin kiinteistöllä on viimeksi käytetty neuvoston asetuksessa kiellettyjä tuotantopanoksia.
- 4) Selvitys siitä, miten varmistetaan että kerättävien lajien olemassa olo ei vaaranna keruualueella keruun seurauksena.
- 5) Luettelo kiinteistötunnuksista, joita hakemus koskee.

2.1.2. *Selvittäjän luomusuunnitelma*

Selvittäjän osalta luomusuunnitelma sisältää kohdassa 2.1.1. mainittujen kohtien 2, 3, 4, ja 5 lisäksi:

1) Selvitys keruualueen ja toimijan olosuhteista

- Miten keruualueiden selvitystyö aiotaan vuosittain toteuttaa (esimerkiksi selvitystyöstä vastaavan henkilön tai organisaation nimi) ja
- miten selvitystyön jatkuvuus on turvattu? Jos kyseessä on projekti, projektin kesto ja suunnitelma projektin jälkeisestä selvitystyön toteutuksesta.

2) Sopimukset eri maanomistajien ja/tai metsänhoitoyhdistyksen kanssa

Kohdan 3.5.2. mukaiset sopimukset maanomistajien tai heidän edustajansa kanssa.

3) Selvitys maanomistajaryhmien ja metsäorganisaatioiden tiedottamisesta.

Miten tiedottaminen aiotaan hoitaa:

- keruualueen perustamisvaiheessa ja
- jatkossa vuosittain.

Kopio maanomistajille toimitetusta ohjeistuksesta on liitettävä hakemukseen.

Lisätietoja kts. kohta 3.5.3.

2.2. Vuosisuunnitelma

2.2.1. Toimijan oman metsän vuosisuunnitelma

Jokaisen valvontajärjestelmään kuuluvan toimijan tulee jättää vuosittain vuosisuunnitelma. Jos luomutilalla on luomukeruuotantoa, on keruuotannon osalta, riippumatta siitä kuuluuko toimija luonnonmukaisen maataloustuotannon tukijärjestelmään vai ei, jätettävä erillinen vuosisuunnitelma, josta selviävät keräilykasvit ja aiottu keruu aika. Suunnitelma jätetään TE-keskukseen viimeistään viikkoa ennen aiottua keräily aloittamista, kuitenkin viimeistään 15.6. mennessä, luomuvalvontalomakkeella 13 (liitteenä 4).

Jos luomutila toimii keruuotteiden ostajana, ts. ostaa muilta kuin itse valvontajärjestelmään liittämiltään alueilta keruuotteita, on vuosisuunnitelma jätettävä elintarvikevirastoon (kts. osa III).

2.2.2. Keruualueen selvittäjän vuosisuunnitelma

Keruualueen selvittäjä ilmoittaa vuosisuunnitelmassaan muutokset edellisen vuoden karttatietoihin sekä tiedot ostajista, joille kuluvana vuonna on luovutettu kartat käyttöön.

Selvittäjän vuosisuunnitelma on jätettävä vuosittain TE-keskukseen vähintään yhtä (1) kuukautta ennen suunnitellun keruun alkua, kuitenkin viimeistään 15.6. mennessä, luomuvalvontalomakkeella 13 (liitteenä 4).

Mikäli maanomistajien sitoumuksissa on tapahtunut muutoksia (irtisanotut sopimukset) on alueen kartat korvattava muuttunutta tilannetta vastaavaksi. TE-keskukseen toimitetaan vain ne karttasivut, joissa on tapahtunut muutoksia.

Mikäli kartoilta on poistettu alueita joita on käsitelty luomutuotannossa kielletyillä tuotantopanoksilla, on myös käsittelyalueiden kartat toimitettava TE-keskukseen.

2.3. Tuotantotarkastus

2.3.1. Yleiset periaatteet

Jokainen luomuvalvontaan kuuluva toimija ja tuotantoyksikkö tarkastetaan vähintään kerran vuodessa. Osa tarkastuksista tehdään ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksen toimeksiantaa aina TE-keskus. Tuotantotarkastus laskutetaan vahvistetun hinnaston mukaisesti.

Toimija saa tuotantotarkastuksesta erillisen päätöksen. Liittyessään valvontajärjestelmään toimija on sitoutunut neuvoston asetuksen ehtojen jatkuvaan noudattamiseen, joten vuosittainen tuotantotarkastuspäätös ei ole edellytys tuotteiden markkinoimiselle luonnonmukaisesti tuotettuna.

2.3.2. Toimijan omistamien keruualueiden tuotantotarkastus

Toimijan omistamalla (tai hallitsemalla) keruualueella tapahtuva luomutuotteiden keruu tarkastetaan yleensä alkutuotannon tarkastuksen yhteydessä. Hyväksytystä tuotantotarkastuksesta lähetetään toimijalle tuotantotarkastuspäätös, josta ilmenevät luomukeruun piirissä olevat kasvit ja keruualueen pinta-ala. Päätös lähetetään tiedoksi Elintarvikevirastoon.

2.3.3. Keruualueen selvittäjän tuotantotarkastus

Tarkastuksessa käydään läpi muuttuneet karttatiedot ja tarkastetaan pistokkein valvontajärjestelmään kuuluvat keruualueet. Hyväksytyin tuotantotarkastuksen jälkeen toimija saa päätöksen tuotantotarkastuksesta, josta ilmenevät luomukeruualueeksi hyväksytyt alueet (nimet tai karttalehden numerot).

3. LUONNONMUKAISEN KERUUTUOTANNON VAATIMUKSET

3.1. Yleiset edellytykset

Neuvoston asetuksen mukaisesti luonnonvaraisten kasvien tai niiden osien keräämiseen voivat soveltua luontaiset alueet, metsät ja viljellyt alueet joita ei ole käsitelty muilla kuin neuvoston asetuksen liitteessä II mainituilla aineilla.

Luomukeruu ei saa vaikuttaa lajien luonnollisen elinympäristön tasapainoon eikä niiden säilymiseen luomukeruualueella. TE-keskuksen niin edellyttäessä, luomukeruualueen omistajan tai selvittäjän tulee hankkia alueelliselta ympäristökeskukselta lausunto siitä, että keruu ei vaaranna kyseisen kasvilajin esiintymistä keruualueella. Lisäksi on otettava huomioon luonnonsuojelulain

(1096/1996) sekä luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) rajoitukset rauhoitettujen kasvien osalta.

Luomukeruualueeksi hyväksytyssä yksikössä ei saa säilyttää luonnonmukaisessa tuotannossa kiellettyjä tuotantopanoksia.

3.2. Keruualueen rajaaminen

Luotettavan keruutoiminnan varmistamiseksi luomualueiden tulee olla mahdollisimman yhtenäisiä ja rajauksiltaan selkeitä ja maaston luonnollisia rajoja myötäileviä. Luonnollisia rajoja ovat mm. tiet, vesistöt, sähkölinjat yms.

Mahdollisiin saastelähteisiin ja luomutuotannossa kielletyillä tuotantopanoksilla käsitelyihin alueisiin on jätettävä riittävä suojavyöhyke riippuen siitä, millaisesta käsittelystä on kyse. Lentolevityksenä suoritettavat lannoitukset edellyttävät esimerkiksi suurempaa suojaetäisyyttä kuin maasta käsin tapahtuvat lannoitteiden levitys.

3.3. Muistiinpanot

Kun keruualue liitetään luonnonmukaista tuotantoa harjoittavan tilan luomuyksikköön, on muistiinpanoja pidettävä soveltuvin osin Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – Kasvintuotanto –oppaan kohdassa 6.1. mainituista asioista.

Erityisesti keruutuotannon osalta muistiin merkittäviä asioita ovat:

- Keruualueella tapahtuva lannoitteiden, maanparannusaineiden ja torjunta-aineiden käyttö, mukaan lukien hirvikarkotteet (lohkokirjanpitoon; jolloin koko metsäalue voi olla yhtenä lohkona);
- Päivittäinen keruu (tuotteiden määrät, kg ja taseet);
- Lopputuotteiden myynnit (tuotteiden määrät, kg ja taseet) ja
- Kuluttajille suoraan myydyt tuotteet (pidettävä päivittäin kirjaa, esim. kuinka monta purkkia yrttisekoitusta kunakin päivänä on myyty, vastaanottajien nimiä ei tarvitse kirjata).

3.4. Siirtymävaihe

3.4.1. Siirtymävaiheen määräytyminen

Neuvoston asetuksen mukaan luomukeruualueen siirtymävaiheen pituus on 36 kuukautta. Tänä aikana toimijan on kuuluttava luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään eikä alueella saa käyttää muita kuin neuvoston asetuksessa sallittuja tuotantopanoksia. Tuotteiden myynti luonnonmukaisesti tuotettuina ei kuitenkaan vielä ole mahdollista.

3.4.2. Siirtymävaiheen lyhentäminen

Luomukeruualueen siirtymävaihetta voidaan lyhentää TE-keskuksen päätöksellä, mikäli hakijalla on esittää hyväksyttävät kirjalliset todisteet, ettei alueita ole käsitelty edeltävänä 36 kuukautena luomutuotannossa kielletyillä tuotantopanoksilla.

Metsänhoitoyhdistykseen kuuluvien maanomistajien metsien osalta lausunnon toimittaa metsänhoitoyhdistys. Yritysten metsien osalta tarvitaan lausunto metsien käsittelystä yrityksessä vastaavalta henkilöltä. Valtion metsien osalta lausunnon antaa Metsähallituksen ko. puistoalueen toimivaltainen edustaja.

Jos viljelemätön pelto halutaan liittää luomukeruualueeksi, toimijan on toimitettava TE-keskukseen maatalousviranomaisen (esim. kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen) lausunto siitä, ettei peltoa ole käsitelty kolmena edeltävänä vuonna kielletyillä tuotantopanoksilla.

3.4.3. *Siirtymävaiheen pidentäminen*

Siirtymäajan pidentäminen on mahdollista esimerkiksi, jos tilalla on käytetty ennen luomutuotantoon siirtymistä pitkävaikutteisia torjunta-aineita (esim. endosulfaani, simatsiini, linuroni). Siirtymäajan pidentämisestä päättää TE-keskuksen maaseutuosasto yleensä torjunta-ainejäämäanalyysin perusteella.

3.5. **Luonnonmukaisessa tuotannossa sallitut lannoitteet, maanparannusaineet ja torjunta-aineet**

Neuvoston asetuksen liitteessä II on määritelty ne lannoitteet, maanparannusaineet ja torjunta-aineet, jotka soveltuvat käytettäväksi luonnonmukaisessa tuotannossa. Neuvoston asetuksen liite II löytyy Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – Kasvintuotanto –oppaasta tai EU:n internetsivuilta osoitteesta: http://europa.eu.int/eur-lex/fi/consleg/pdf/1991/fi_1991R2092_do_001.pdf

Keskeisistä maa-alueilla käytettävistä lannoitteista luonnonmukaisessa tuotannossa sallittuja ovat mm. luonnon kalsium- ja/tai magnesiumkarbonaatit, puhtaat hivenaineet tai niiden yhdistelmät sekä puuntuhka.

3.6. **Keruualueiden selvitystyö**

3.6.1. *Yleistä*

Mikäli aiottuun luomukeruualueeseen sisältyy useiden maanomistajan maita, jokainen alueella toimiva keruutuotteiden ostaja ei välttämättä selvitä itselleen omaa luomukeruualueutta vaan luomukeruualueen selvittää yksi taho (esim. yhdistys tai yritys) kaikkien ostajien puolesta.

Selvittäjän tehtävä on selvittää mitkä aiotun keruualueen alueista soveltuvat luomukeruuutuotantoon. Selvittäjä:

- Tekee sopimukset maanomistajien tai heidän edustajiensa kanssa;
- Laati ja päivittää vuosittain keruualue kartat;
- Vastaa siitä, että maanomistajien tiedotus on kunnossa;
- Toimittaa kartat keruutuotteiden ostajille ja
- Liittää keruualueen valvontajärjestelmään.

3.6.2. *Sopimukset tuotantoehtoien noudattamisesta*

Luomukeruualueeksi haettavan alueen maanomistajan tai hänen toimivaltaisen edustajansa on sitouduttava kirjallisella sopimuksella luonnonmukaisen

tuotannon ehtoihin ennen alueen hyväksymistä luomukeruualueeksi (sopimusmalli liitteenä 5). Keruualueen selvittäjä vastaa sopimusten laadinnasta eri maanomistajaryhmien kanssa.

Sopimuksesta tulee ilmetä seuraavat asiat:

- Maanomistajan tai hänen toimivaltaisen edustajansa vakuutus siitä, että kiinteistöllä ei ole käytetty kiellettyjä tuotantopanoksia edellisen kolmen vuoden aikana;
- Maanomistajan sitoumus tarvittaviin luonnonmukaisen tuotannon tarkastuksiin mukaan lukien keruutuotannon valvonnan kannalta olennaisen kirjanpidon tarkastaminen;
- Maanomistajan sitoumus irtisanoa sopimus hyvissä ajoin ennen kiellettyjen tuotantopanosten käyttöä kiinteistöllä;
- Sopimuksen kesto ja irtisanominen ja
- Osapuolten allekirjoitukset.

Sopimuksen liitteenä tulee olla kiinteistötunnuslista niistä kiinteistöistä, joita sopimus koskee. Jos kiinteistöjä on runsaasti, riittää maanomistajan kirjallinen suostumus siihen, että tiedot voidaan ottaa suoraan Maanmittauslaitoksen JAKO-tietokannasta.

Suuri osa yksityisten maanomistajien maa-alueista on mahdollista saada luomukeruualueeseen metsänhoitoyhdistyksen yleiskokouksen päätöksellä. Käytännössä tämä edellyttää, että metsänhoitoyhdistys tiedustelee jokaisen jäsenensä suostumusta ja sopimus tehdään niiden maanomistajien metsien osalta, jotka ovat antaneet tähän suostumuksensa.

Mikäli maanomistajaa kieltäytyy, häntä ei tavoiteta tai omistusolosuhteet ovat epäselvät, kyseisiä alueita ei voida hyväksyä luomukeruualueiksi.

Mikäli maanomistaja aikoo käyttää kiellettyjä tuotantopanoksia luomukeruualueella, tulee maanomistajan irtisanoa sopimus vähintään neljä (4) viikkoa ennen aiottua käsittelyä. Käsittelyä ei voi aloittaa ennen TE-keskuksen päätöstä alueen poistamisesta luomukeruualueesta. Tällaisessa tapauksessa selvittäjä laatii muuttuneesta keruualueesta uuden kartan.

3.6.3. *Keruualueista tiedottaminen eri osapuolille*

Selvittäjä vastaa myös siitä, että eri osapuolia tiedotetaan keruutuotannon vaatimuksista vuosittain. Maanomistajien vuotuinen tiedotus, jossa muistutetaan tehdyistä sitoumuksista, on erityisen tärkeää virheiden välttämiseksi. Tiedotuksen voi hoitaa joko selvittäjä, maanomistajan edustaja (esimerkiksi metsänhoitoyhdistys) tai joku kolmas taho.

Mikäli tiedotuksesta vastaa joku muu kuin selvittäjä, selvittäjä sopii siitä, miten tiedotus maanomistajille tapahtuu. Yhteisöjen ja yritysten omistamien metsien osalta sovitaan siitä, miten yritykset ja yhteisöt tiedottavat keruualueiden sijainnista metsiensä käytöstä vastaaville työntekijöille.

4. MUUTOKSET TOIMINNASSA TAI OLOSUHTEISSA

Mikäli toimijan toiminnassa tai siihen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia, niistä on tehtävä kirjallinen ilmoitus TE-keskuksen maa-seutuosastolle. Ilmoitus on tehtävä 14 vuorokauden kuluessa muutoksesta luomuvalvontalomakkeella 10 (Liitteenä 3).

Olennaisia muutoksia ovat:

- Luonnonmukaisentuotannon rekisteriin merkityn toimijan vaihtuminen. Uudelta toimijalta edellytetään kirjallista sitoumusta valvontajärjestelmään liittymisen ehtoihin. Vanhan toimijan tulee kirjallisesti erota valvontajärjestelmästä;
- Tilan/yrityksen tai sen osien omistus-, vuokra- tai hallintaoikeuden muutokset;
- Ilmoitus luonnonmukaisentuotannon valvontajärjestelmästä eroamisesta;
- Vuosisuunnitelman muuttuminen ja
- Kerättävän kasvin muuttuminen.

5. VALMISTUSTOIMINTA MAATILOILLA

5.1. Tuotteiden kauppakunnostus ja vähäinen käsittely

TE-keskus valvoo maataloustuotantoa eli tilalla tapahtuvia toimintoja, joiden tarkoituksena on omalla tilalla tuotettujen (jalostamattomien) maataloustuotteiden tuottaminen, pakkaaminen ja niiden merkitseminen luonnonmukaisesti tuotetuiksi.

Myös maatilalla tapahtuva tilan omien luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden kauppakunnostus, pesu, kuivaaminen ym. vähäinen käsittely kuuluvat TE -keskuksen valvontaan.

TE-keskuksen valvontaan kuuluvaa vähäistä käsittelyä on mm yrttien tai marjojen kuivaaminen.

5.2. Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta

Elintarvikevirasto vastaa pääsääntöisesti luomuelintarvikkeiden valmistajien ja maahantuojien luomuvalvonnasta. Tästä on poikkeuksena maatiloilla tapahtuva tilan omien tuotteiden alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta, joita valvoo TE-keskus alkutuotannon tarkastusten yhteydessä.

Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta on oma tuotantosuuntansa ja sen aloittamisesta on tehtävä hakemus TE-keskukseen lomakkeella 1e.

Esimerkkejä:

- sienten ryöppääminen;

- marjojen tms. jäädyttäminen;
- luomuraaka-aineiden sekoittaminen keskenään, kuten yrttisekoitusten, mehujen (täysmehu ilman sokeria) ja soseiden valmistus ja
- edellä mainittujen tuotteiden pakkaaminen ja merkitseminen luomutuotteiksi valmistuksen jälkeen.

Tarkempia ohjeita saa KTTK:n julkaisusta ”Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet – Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta”.

III Keruutuotteiden ostotoiminta

1. VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN LIITTYMINEN

1.1. Luomukeruutuotteiden ostajan hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi

Keruutuotteiden ostajan on kuuluttava luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään, elintarvikkeiden valmistuksen tuotantosuuntaan. Hakemus ja sen liitteenä omavalvontasuunnitelma toimitetaan Elintarvikevirastoon. (Hakemus on liitteenä 6 ja sen saa Elintarvikeviraston kotisivuilta www.elintarvikevirasto.fi/yrittäjälle). .

Keruutuotteiden ostajan tulee jättää hakemus valvontajärjestelmään liittymiseksi hyvissä ajoin, vähintään 2 kk ennen toiminnan aloittamista, sillä ostotoimintaa ei voi aloittaa ennen kuin toimijalle on suoritettu alkutarkastus ja toimija on hyväksytty valvontajärjestelmään.

Luomukeruutuotteiden ostotoiminnan hakemuksen liitteenä tulee olla:

- kopio TE -keskuksen maaseutuosaston päätöksestä keruualueen hyväksymisestä luomukeruualueeksi,
- ostotoiminnan omavalvontasuunnitelma.

Ostajalla tulee olla käytettävissään kyseisestä alueesta TE -keskuksen hyväksymät kartat.

Lisäksi edellytetään vuosittaista ilmoitusta keruutuotteiden ostoista, katso tarkemmin kohta 5.

Päätökset ja kartat voivat ostajat hankkia keruualueen selvittäjältä. Tultuaan hyväksytyksi valvontajärjestelmään voi ostaja toimia koko maassa.

1.2.1. *Luomukeruutuotteiden ostajan omavalvontasuunnitelma*

Luomukeruutuotannon ostajan toiminnastaan laatima omavalvontasuunnitelma on edellytys luomukeruutuotteita ostavan yrityksen hyväksymiselle luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään.

Luomukeruutuotannon ostotoiminnan omavalvontasuunnitelman on sisällettävä vähintään seuraavat asiat luonnonmukaisen tuotannon osalta:

1) Yrityksen toiminnan kuvaus, josta ilmenee:

- Toimitilojen kuvaus (ostopisteet, käsittely- ja varastointitilat)
- Tuotteet, joita aiotaan ostaa
- Kuvaus tuotteiden käsittelystä (esim. puhdistus, pakastus, pakkaaminen)

- Luettelo keruutuotteiden käsittelyssä ja varastoinnissa käytettävistä koneista ja laitteista;
- 2) Ostotoiminnan organisoinnin esittely
 - Mahdollisten alihankkijoiden yhteystiedot
 - Alihankkijoiden ostopisteiden sijainti ja kuvaus
 - Alihankkijoiden kanssa tehtävä sopimus luomutuotantoehtojen noudattamisesta ja suostumus tarkastusten tekemiseen;
 - 3) Selvitys siitä, miten poimijoiden ohjeistus ja luettelointi suoritetaan
 - Karttojen nähtävilläpito ja karttakopioiden saatavuus ostopisteissä
 - Poimijaohjeiden saatavuus ostopisteissä sekä poimijoiden luetteloinnin suorittaminen
 - Poimijaluetteloiden säilytys keruukauden jälkeen;
 - 4) Selvitys osto-, ja myyntikirjanpidon toteuttamisesta, josta käy ilmi myös ostaja, jos se on eri kuin vastaanottaja;
 - 5) Selvitys varastoista ja varoista pidettävästä kirjanpidosta;
 - 6) Selvitys tuotteiden erilläänpidosta ostopisteissä sekä käsittely- ja varastointitiloissa (jos käsitellään tai varastoidaan myös tavanomaisia luonnontuotteita);
 - 7) Selvitys ennen luomukeruutuotteiden käsittelyä tapahtuvista laitteiden ja koneiden puhdistuksesta sekä puhdistustoimien tarkastamisesta ja tarkastustulosten kirjaamisesta (jos käsitellään myös tavanomaisia luonnontuotteita);
 - 8) Kuvaus tuotteiden kuljetuksesta ostopisteistä;
 - 9) Taselaskelmien laatimistiheys (katso tarkemmin kohta 6.4) ja
 - 10) Toimenpiteet epäilyttävien erien osalta.

Luomukeruun omavalvontasuunnitelmassa tapahtuvista muutoksista on ilmoitettava Elintarvikevirastoon ja sen lisäksi omavalvontasuunnitelma tarkastetaan tuotantotarkastuksen yhteydessä. Muutokset, joista on ilmoitettava välittömästi on kuvattu kohdassa 8.

Luomutuotteiden jalostustoiminta edellyttää luomuvalmistuksen omavalvontasuunnitelman laatimista. Ohje omavalvontasuunnitelman laatimista varten on Elintarvikeviraston ohjeen "Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet - elintarvikkeiden valmistus ja maahantuonti" liitteenä.

2. ALKUTARKASTUS JA PÄÄTÖS VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN HYVÄKSYMISESTÄ

Alkutarkastuksessa selvitetään hakijan edellytykset noudattaa luonnonmukaisen tuotannon ehtoja. Ostajan alkutarkastuksessa selvitetään mm. omavalvontasuunnitelman toteutusmahdollisuudet sekä käsittely ja varastointitilat. Elintarvikevirasto huolehtii tarkastuksen tekemisestä.

Hyväksytyt alkutarkastuksen jälkeen toimija saa päätöksen hyväksymisestä valvontajärjestelmään. Tämän jälkeen toimijalla on oikeus markkinoida ostamiaan luonnonmukaisia keruutuotteita luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin merkinnöin.

Luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin merkitsemisestä, alkutarkastuksesta, vuosimaksu ja tarkastusmaksu peritään maa- ja metsätalousministeriön antaman asetuksen Elintarvikeviraston suoritteista perittävistä maksuista liitteenä olevan maksutaulukon mukaan.

3. ILMOITUS KERUUTUOTTEIDEN OSTOISTA

Luomukeruutuotteiden ostajat, joilla ei ole rekisteröityä luomukeruualuetta, toimittavat Elintarvikevirastoon tiedon niistä keruualueista joilta he ko. vuonna luomutuotetta ostavat sekä tiedon ostettavista kasvilajeista ja -tuotteista sekä ostopisteiden sijainnista ja ostoajankohdasta (arvio) vähintään kahta viikkoa ennen aiottua keruun aloittamista. Ilmoitus tehdään Elintarvikeviraston lomakkeella "Ilmoitus luomukeruutuotteiden ostoista" (liitteenä 8).

Ilmoituksen liitteeksi on toimitettava kopio TE -keskuksen päätöksestä aiotun keruualan hyväksymisestä valvontajärjestelmään. Luomutuotantoalueiden hyväksymistä koskevia TE -keskuksen päätöksiä luomukeruutuotteita ostavat yritykset saavat luomualan selvittäjältä. Luomukeruutuotteiden ostotoimintaa ei siis voi harjoittaa ilman vuosittaista ilmoitusta keruutuotteiden ostoista ja ajantasaista karttaa keruualueesta.

4. TUOTANTOTARKASTUS JA PÄÄTÖS TUOTANTOTARKASTUKSESTA

Jokainen luomuvalvontaan kuuluva toimija ja tuotantoyksikkö tarkastetaan vähintään kerran vuodessa. Osa tarkastuksista tehdään ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksen antaa toimeksi aina Elintarvikevirasto, joten toimijan ei erikseen tarvitse tilata tuotantotarkastusta.

Toimija saa tuotantotarkastuksesta erillisen päätöksen. Liittyessään valvontajärjestelmään toimija on sitoutunut neuvoston asetuksen ehtojen jatkuvaan noudattamiseen, joten vuosittainen tuotantotarkastuspäätös ei ole edellytys tuotteiden markkinoimiselle luonnonmukaisesti tuotettuna. Tuotantotarkastus-

päätöstä ei voi käyttää tuotesertifikaattina, vaan se toimii todistuksena toimijan kuulumisesta luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään.

Tarkastuksessa käydään läpi mm. mahdolliset luomukeruun omavalvontasuunnitelmassa tapahtuneet muutokset, käsittely- ja varastointitilat, erilläänpito ja kirjanpito sekä kuljetus. Toimijan on esitettävä pyydettyä tarkastajalle omavalvontaa ja siihen sisältyviä tutkimuksia koskevat tulokset. Hyväksytyin tuotantotarkastuksen jälkeen toimija saa päätöksen tuotantotarkastuksesta, josta ilmenee mahdolliset huomautukset ja korjaustoimenpiteet, joihin toimijan on määräajassa ryhdyttävä.

5. MUUTOKSET YRITYKSEN TOIMINNASSA TAI OLOSUHTEISSA

Mikäli toiminnassa tai siihen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia, niistä on tehtävä kirjallinen ilmoitus Elintarvikevirastolle.

Olennaisia muutoksia ovat:

- Luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin merkityn toimijan vaihtuminen. Uudelta toimijalta edellytetään hakeutumista valvontaan (Elintarvikeviraston hakemus). Vanhan toimijan tulee kirjallisesti erota valvontajärjestelmästä (muutosilmoitus).
- Yrityksen tai sen osien omistus-, vuokra- tai hallintaoikeuden muutokset
- Yrityksen nimen tai osoitteen muuttuminen
- Tuotteiden käsittely- ja varastointipaikan muutokset
- Omavalvontasuunnitelman muuttuminen
- Ilmoitus luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmästä eroamisesta

Muutoksista tulee ilmoittaa Elintarvikeviraston Ilmoitus muutoksista -lomakkeella (liitteenä 7).

6. LUOMUKERUUTUOTTEIDEN OSTOTOIMINNAN VAATIMUKSET

6.1. Ostotoiminnan yleiset periaatteet

Kaikkien luomukeruutuotteiden ensimmäisten ostajien tulee kuulua luomuvalvontaan. Luomukeruutuotteiden ostotoiminnan tulee olla luomutuotantoehtojen mukaista. Luomukeruutuotteita saa ostaa vain luomukeruuohjeiden noudattamiseen sitoutuneilta poimijoilta.

6.2. Poimijat

Kaikilta luomupoimijoilta edellytetään kirjallista sitoutumista luomupoimintaohjeisiin ennen keruun aloittamista (liite 12). Luomutuotteiden ostajan vastuulla on huolehtia poimijoiden sitoutumisesta luomupoimintaohjeiden noudattami-

seen ja huolehtia poimijoiden tietotason riittävästä ylläpidosta. Poimintaohjeisiin voi sitoutua ostopisteissä tai poimijakoulutuksen yhteydessä, mikäli toimija sellaisen järjestää.

Luomupoimintaohjeisiin sitoutunut poimija on oikeutettu myymään itse keräämiään keruutuotteita vain valvontajärjestelmään kuuluvalla ostajalle. Poimija ei saa myydä keräämiään luomutuotteita suoraan kuluttajille.

Mikäli luomupoimintaohjeissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, tulee luomupoimijoille tiedottaa muutoksista. Luonnonmukaisen tuotannon tarkastajat selvittävät ostajan tuotantotarkastuksen yhteydessä poimijoiden sitoutumista ja tietoja haastattelemalla luomutuotteita ostopisteeseen tuovia poimijoita.

Mikäli poimija epäilee luomukeruualueella kiellettyjen tuotantopanosten käyttöä, tulee hänen ilmoittaa havainnoistaan TE -keskuksen maaseutuosastolle, joka voi tarvittaessa suorittaa tarkastuksen alueella.

Poimijan tulee toimittaa keräämänsä tuotteet ostajalle pääsääntöisesti tuoreena. Mikäli ostajan kanssa on etukäteen sovittu, on yrttien kuivaaminen ja tyrnin ja mesimarjan jäädyttäminen mahdollista ennen niiden toimittamista ostopisteeseen. Muu keruutuotteiden käsittely edellyttää poimijan kuulumista valvontajärjestelmään.

Luomupoimijakortti

Sitoutuessaan luomupoimintaohjeisiin poimija saa luomupoimijakortin, jolla hän voi todistaa ostajille ja toisaalta tarkastajille sitoutuneensa em. ohjeisiin. Poimijakortin myöntää valvontajärjestelmään kuuluva toimija. Se on voimassa koko maassa.

Luomupoimijakortin vuositarra ilmaisee kortin voimassaolovuoden. Luomuvälvontaan kuuluvan toimijan rekisterinumerolla ja allekirjoituksella varustetun vuositarran saa kortteja myöntävältä toimijalta (esim. ostopisteestä).

Luomupoiminta on mahdollista myös ilman erillistä luomupoimijakorttia. Tällöin poimijan tulee kuitenkin sitoutua kirjallisesti luomusäätöasetuksen vaatimuksiin ennen jokaista poimintakertaa.

6.3. Tuotteiden käsittely

Tuotteiden käsittely sadonkorjuun jälkeen muilla kuin neuvoston asetuksen liitteessä II B tähän tarkoitukseen mainituilla aineilla on kiellettyä. Tuotteiden käsittely ionisoivalla säteilyllä on kiellettyä.

Tuotteiden varastointi ja erilläänpito

Mikäli samassa yksikössä (ostopisteessä tai varastotiloissa) käsitellään yhtä aikaa sekä luomu- että tavanomaisesti tuotettuja keruutuotteita, seuraavia ehtoja on noudatettava:

- Yksiköllä on erilliset tilat tai selvästi merkityt omat alueet luomukeruu- tuotteiden varastoimiseksi ennen keruutuotteiden käsittelyä ja käsittelyn

jälkeen, tai luomukeruuotteet ja vastaavat tavanomaisesti tuotetut tuotteet varastoidaan ajallisesti erillään.

- Varastointi on hoidettava niin, että erät voidaan tunnistaa. Luomutuotteiden kontaminoituminen tavanomaisesti tuotetuilla tuotteilla tai muilla aineilla on estettävä.
- Luomukeruuotteita on käsiteltävä yhtenäisenä jaksena, kokonaisina erinä, ajallisesti tai paikallisesti erillään vastaavista tavanomaisesti tuotettuna markkinoitavista tuotteista.
- Luomutuotteita käsitellään ainoastaan astioiden ja laitteiden puhdistuksen jälkeen.

6.4. Kirjanpito

Kirjanpito ostopisteissä

Luomukeruuotteiden ostoista on pidettävä kirjaa. Ostopisteissä on merkittävä muistiin:

- Ostetun tuotteen nimi ja määrä (kg)
- Ostoajankohta
- Poimijoiden nimi tai poimijakortin numero ja allekirjoitus (ostopäiväkirjamalli liitteessä 11)
- Keruualue (so. karttalehden numero)

Keruukauden päätyttyä varsinaiselta ostajalta on löydyttävä kaikkien alihankkijoiden osalta ostokirjanpito tai kopio siitä sekä yhteenveto kaudella ostetuista ja edelleen myydyistä tuotteista.

Luomupoimijoiden luetteloimisesta on vastuussa luomukeruuotteiden ostaja. Ostajalla on oltava jokaisella ostopaikalla:

- Reaaliaikainen luettelo poimijoista, jotka ovat sitoutuneet luomukeruun periaatteisiin
- Reaaliaikainen luettelo poimijoista, jotka ovat toimittaneet luomukeruuotteita myyntiin
- Täydellinen kartta ostoalueestaan, jonka lehtijako on ilmoitetun indeksoinnin ja numeroinnin mukainen
- Karttakopioita alueesta niitä haluaville poimijoille jaettavaksi (mukaan lukien alueet, joista TE-keskus on edellyttänyt tarkemman mittakaavan käyttöä)

Luomutuotteita ostavilta henkilöiltä edellytetään ostotoimintaan liittyvien luomutuotantoehtojen riittävää tuntemusta, jota voidaan valvoa haastattelemalla ostohenkilökuntaa.

Luomukeruuotteet ja muut tuotteet tulee pitää erillään ostopisteessä ja merkitä selvästi sekaantumisen estämiseksi. Merkintä voidaan toteuttaa esimerkiksi säilyttämällä tavanomaisia tuotteita eri värisissä laatikoissa kuin luomutuotteita. Tällöin ostopäiväkirjaan merkitään, minkä värisessä laatikossa säilytetään kyseiseen ostopäiväkirjaan merkittyjä tuotteita. Kirjanpidon ja ostopisteessä olevien tuotemäärien tulee vastata toisiaan.

Kirjanpito käsittelyn ja varastoinnin yhteydessä

Luomukeruutuotteiden käsittelyprosessissa tulee pitää kirjaa käsiteltyjen keruutuotteiden määrästä ja syntyvistä hävikeistä. Lisäksi kirjanpitoon merkitään luomukeruutuotteiden koneiden ja laitteiden puhdistustoimenpiteiden tehokkuutta koskevien tarkastusten tulokset.

Ostajan on pidettävä kirjaa keruutuotteiden varastoista ja varoista. Tämän kirjanpidon avulla on keruutuotteiden ostajan ja valvontaviranomaisen voitava jäljittää luovutettujen keruutuotteiden määrät ja vastaanottajat (sekä ostajat, jos vastaanottaja ei ole ostaja). Kirjanpitoon sisällytettävät tiedot on näytettävä oikeiksi asianmukaisilla tositteilla.

Kirjanpito luovutetuista keruutuotteista

Kirjanpidosta tulee voida jäljittää yksiköstä luovutetut luonnonmukaisesti tuotetut keruutuotteet, niiden määrät, elintarvike-erä tunnus ja vastaanottajat (sekä ostajat, jos ostaja on eri kuin vastaanottaja). Kuluttajalle tapahtuvan suoramyyntin osalta vastaanottajaksi merkitään ”kuluttaja”.

Taselaskelmat

Luomuvalvontaan kuuluvan keruutuotteiden ostajan on suunniteltava kirjanpitoonsa siten, että toimija itse ja valvontaviranomainen voivat välittömästi saada siitä selville luonnonmukaisesti tuotettujen keruutuotteiden vastaanotetut, varastossa olevat ja luovutetut määrät. Tätä varten ostajan on laadittava määräajoin yhteenvetoja (taselaskelmia) luomutuotteiden vastaanotetuista, varastossa olevista ja luovutetuista määristä.

Se, kuinka usein taselaskelmia tulee tehdä, riippuu toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Pääsääntöisesti luomutoiminnassa taselaskelmia tulisi tehdä neljännesvuosittain. Luomukeruutuotteiden ostotoiminta on kuitenkin niin kausiluonteista, että taselaskelmien tekeminen 1-2 kertaa vuodessa yleensä riittää. Taselaskelman tuloksena tulee olla toteamus, että vastaanotettujen ja luovutettujen luomutuotteiden määrät ovat realistisessa suhteessa keskenään.

Luomutuotteiden jäljitettävyys

Valmiiksi pakatusta luomukeruutuotteesta tulee voida jäljittää tuotteen alkuperä. Tämä tarkoittaa sitä, että toimijan pitämästä kirjanpidosta pystytään jäljittämään kaikki edeltävät käsittelyvaiheet keruutuotteiden toimittajiin asti.

Jäljitettävyys voidaan toteuttaa tuotteen eränumeron ja päiväyksen avulla. Jäljitettävyys testataan ottamalla lähtövarastosta tietyllä eränumerolla ja päiväyksellä oleva keruutuote ja kokoamalla kaikki sitä koskevat kirjaukset ja asiapaaperit varastoinnin, käsittelyn ja vastaanoton osalta. Jos niiden avulla ei saada selville tuotteeseen käytettyjen luomuraaka-aineiden alkuperää, on kirjausmenettelyjä parannettava.

Jäljitettävyyden toteuttamiseksi käytettäviä asiapapereita ovat mm. ostopisteiden ostopäiväkirjat, myyntilaskut, myynti/luovutuskirjanpito, varastokirjanpito,

käsittelyraportit, keruutuotteiden varastokirjanpito, kuormakirjat, ostolaskut ja punnitusasiakirjat.

6.5. Toimiminen vain yhden ostajan alihankkijana

Jos valvontajärjestelmään liittyvällä ostajalla on alihankkijoita, jotka

- ostavat luomukeruutuotetta vain ko. yrityksen lukuun,
- eivät myy ostamiensa luomukeruutuotteita suoraan kuluttajille,
- eivät ole keruutuotekaupan suhteen arvolisäverovelvollisia

voidaan tällaiset alihankkijat tarkastaa varsinaisen ostajan tarkastuksen yhteydessä.

Tällöin alihankkijoiden ei tarvitse itse liittyä luomuvalvontajärjestelmään. Alihankkijan ja varsinaisen ostajan välillä täytyy kuitenkin olla **kirjallinen sopimus**, jossa alihankkija sitoutuu toimintansa täydelliseen tarkastukseen, mukaan lukien kirjanpidon tarkastamisen. Ostajan alihankkijoiden tiloissa tehdään tuotantotarkastus Elintarvikeviraston harkinnan mukaisesti. Tarkastuskustannuksista vastaa tällöin varsinainen ostaja.

6.6. Luomukeruutuotteiden myynti ostopisteestä suoraan kuluttajille

Mikäli varsinaisen ostajan alihankkija myy luomutuotteita suoraan kuluttajille, on hänen liityttävä itse luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään. Kuluttajille suoraan myydyistä tuotteista on pidettävä kirjaa.

6.7. Luomutuotteiden kuljetus ja merkinnät

Keruutuotteita, jotka eivät ole lopullisessa kuluttajapakkauksessa, saa kuljettaa ostajan tiloista toisiin yksiköihin (myös tukku- ja vähittäiskaupat) ainoastaan pakkauksissa tai säiliöissä taikka ajoneuvoissa, jotka on suljettu siten, että niiden sisällön korvaaminen toisella tuotteella ei ole mahdollista pakkausta rikkomatta tai sinettiä vilpillisesti käsittelemättä tai rikkomatta.

Keruutuotteita tulee seurata asiakirja, josta käy ilmi seuraavat asiat:

- keruutuotteiden ostajan nimi ja osoite;
- tuotteen nimi ja viittaus luonnonmukaiseen tuotantotapaan (luomu), ja
- -valvontaviranomaisen tunnusnumero, FI-B;
- kuljetusliikettä koskevat tiedot, ja tai tieto siitä, että ostaja huolehtii kuljetuksesta tai myyjä kuljettaa ja
- erätunnus, joka mahdollistaa erän yhdistämisen luomutuotantoa koskevaan kirjanpitoon.

Saateasiakirja on voitava kiistatta yhdistää tuotteen pakkaukseen tai kuljetusajoneuvoon. Eräkohtaisena saateasiakirjana käy myös vaatimuksenmukaisuusvakuutus tuotteen luonnonmukaisesta tuotantotavasta (liite 10), jos siinä on esitetty kaikki edellä olevat tiedot.

Edellä mainitut merkinnät suositellaan tehtäväksi myös kuljetuspakkauksiin. Valvontaviranomaisen tunnusnumero voidaan merkitä pelkästään kuljetuspakkauksiin.

Merkinnät vähittäismyyntipakkauksessa

Yleisten elintarvikemääräysten mukaisten merkintöjen lisäksi vähittäismyyntipakkauksessa tulee olla valvontaviranomaisen tunnus (FI-B) yrittäjän yhteystietojen välittömässä läheisyydessä.

Valvontajärjestelmään hyväksytty toimija on oikeutettu (vapaaehtoinen merkintä) käyttämään luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita kaupan pitäessään:

- merkintää tuotteiden tarkastusjärjestelmän vaatimusten mukaisuudesta (suomeksi: Luonnonmukainen maataloustuotanto - EY:n valvontajärjestelmä, ruotsiksi: Ekologiskt jordbruk – EG-kontrollsystem) sekä
- yhteisön kuvallista tunnusta (tähtämerkki)

Suomalaisen luomumerkin (Valvottua tuotantoa -merkki) käyttö edellyttää erillistä hakemusta Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle. Hakemuslomakkeita saa KTTK:n internetsivuilta www.kttk.fi tai luomuvalvonnasta (02) 760 561.